

שיעור 4- אנטיגנוס איש סוכה- כתות 'מקראיות'

משנה אבות (א', ג') :

אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם :

אבות דרבי נתן (נוסחא א פרק ה) :

אנטיגנוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונים בדבריו והיו שונים לתלמידים ותלמידים לתלמידים. עמדו ודקדקו אחריהן ואמרו מה ראו אבותינו לומר דבר זה, אפשר שיעשה פועל מלאכה כל היום ולא יטול שכרו ערבית! אלא אלו היו יודעין אבותינו שיש עולם אחר ויש תחיית המתים לא היו אומרים כך. עמדו ופירשו מן התורה ונפרצו מהם שתי פרצות צדוקים וביתוסין. צדוקים על שום צדוק ביתוסי על שום ביתוס. והיו משתמשין בכלי כסף וכלי זהב כל ימיהם. שלא היתה דעתן גסה עליהם אלא צדוקים אומרים מסורת הוא ביד פרושים שהן מצערין עצמן בעולם הזה ובעולם הבא אין להם כלום :

יוסף בן מתתיהו- תולדות מלחמות היהודים (ספר ב' פ"ח) :

כי שלשה מיני חכמי הדת נמצאו בקרב היהודים. על האחד נמנים הפרושים, ועל השני - הצדוקים, ועל השלישי - אלה הנקובים בשם אסיים, והם נוהגים חסידות... והצדוקים, הם בני הכת השניה, כופרים בגזרה בכלל ואומרים, כי הא-לקים הוא רחוק ממעשה הרע ואינו ומשיגה אליו. והם אומרים, כי ניתן לאדם לבחור בטוב או ברע וכל איש פונה אל אחד משני אלה על דעת עצמו, והם כופרים גם בנצח (השארית) הנשמה, וגם בעונש ובשכר העתידיים בשאול ובעולם הבא. והפרושים אוהבים איש את רעהו ודורשים שלום לכל העם. והצדוקים קשים גם לאחיהם (בני חבורתם) ומקבלים את פני חבריהם בכעס, כאילו היו נכרים להם. אלה הדברים היו לי לספר על-דבר החכמים בקרב היהודים.

פירוש המשניות לרמב"ם (אבות א', ג') :

והיו לזה החכם שני תלמידים, שם האחד צדוק ושם האחר ביתוס, וכאשר שמעוהו שאמר זה המאמר, יצאו מלפניו, ואמר אחד מהם לשני: הנה הרב כבר באר בפירוש שאין שם שכר ולא עונש, ואין שם תקוה כלל, כי לא הבינו כוונתו עליו השלום. ונתחברו זה לזה, ופרשו מן התורה. והתקבצה לזה כת ולזה כת, יקראום החכמים צדוקין וביתוסיין. והיות שלא יכלו לקבץ קהילות לפי מה שהגיע להם מן האמונה - כי זאת האמונה הרעה תפריד הנקבצים, כל שכן שלא תקבץ הנפרדים - הלכו אחר אימות הדבר אשר לא יכלו להכזיבו אצל ההמון, ולו הוציאו אותו מפיהם היו נהרגים, רצוני לומר: נוסח התורה, וצייר כל אחד מהם בלב סיעתו שהוא מאמין בנוסח התורה, וחולק על הקבלה, ושהיא קבלה בלתי נכונה. וזה כדי שיפלו מהם כל ההלכות המקובלות והגזרות והתקנות, הואיל ולא יכלו לדחות הכל, הכתוב והמקובל. ויתרחב להם גם כן הפתח לפירוש, לפי שכאשר חזר הפירוש אל בחירתו - יקל במה שירצה ויחמיר במה שירצה לפי מטרתו, הואיל ואינו מאמין בעיקר כולו, ולא ביקשו אלא דבר שיהיה נוח לקצת בני אדם. ומני אז צמחו אלה הכתות הארורות, קהילות המינים אשר ייקראו בארץ הזאת - רצוני לומר: מצרים - קראין, ושםם אצל החכמים צדוקין וביתוסיין, והם אשר החלו להטיל דופי בקבלה, ולפרש הכתובים כפי מה שיראה לכל אדם, מבלי השמע לחכם כלל, בניגוד לאומרו יתעלה: "על פי התורה" וכו' "לא תסור" וכו'.

בבלי סוכה (מג):

פעם אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת, והביאו מרביות של ערבה מערב שבת, והניחום בעזרה, והכירו בהן בייתוסין ונטלום וכבשום תחת אבנים. למחר הכירו בהן עמי הארץ, ושטטום מתחת האבנים, והביאום הכהנים וזקפום בצידי המזבת. לפי שאין בייתוסין מודים שחיבוט ערבה דוחה את השבת.

בבלי יומא (נג):

תנו רבנן: ונתן את הקטרת על האש לפני ה' - שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס. מאי דרוש? כי בענן אראה על הכפרת - מלמד שיתקן מבחוץ ויכניס. אמרו להם חכמים: והלא כבר נאמר ונתן את הקטרת על האש לפני ה'. אם כן מה תלמוד לומר כי בענן אראה על הכפרת - מלמד שנותן בה מעלה עשן.

יוסף בן מתתיהו - תולדות מלחמות היהודים (ספר ב' פ"ח):

האסיים הם יהודים מלידה, אולם הם עולים על יתר היהודים באהבתם איש את רעתו, הם נזרים למשול מתענוגי הבשר, בראותם בהם רעה, ולמעלה טובה נחשב בעיניהם למשול ברוחם ולכבוש את יצרם, גם חיי הנשואים נמאסים בעיניהם, אולם הם אוספים אליהם בני אנשים זרים בעודם רכים בשנים ונוחים לשמוע בלמודים, ומקרבים אותם באהבת-אבות וחורתים על לוח-לבם את חוקיהם... הם מואסים בחיי עשר, ונפלא הוא שתוף הרכוש אצלם... בדרך מיוחדת הם עובדים את א-לקים: לפני עלות השמש אינם מוציאים מפייהם דבר חול והם פונים אליו (אל השמש) בתפלות אשר קבלו מאבותיהם, כאלו הם מחלים את פניו לעלות. ואחרי הדבר (עלות השמש) הפקידים שולחים אותם איש איש אל המלאכה אשר הוא יודע אותה, והם עושים את מלאכתם בלי הרף עד חמש שעות ביום, ואחרי זאת הם מתאספים אל מקום אחד וחוגרים אזור-בד ורוחצים את בשרם במים קרים ואחרי טהרתם הם פונים כלם למדור מיוחד ששמה אינם נותנים לבוא לאיש זר, אשר לא מחברתם, והם הולכים בטהרה כהולך למקום קדוש ובאים אל מקום הסעודה הזה... ואחרי זאת הם פושטים את בגדי הקודש ושבים לעשות את מלאכתם עד הערב...

בבלי גיטין (ס):

דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש, כתיב: כתוב לך את הדברים האלה, וכתוב: כי עי"פ הדברים האלה, הא כיצד? דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב.

דבי רבי ישמעאל תנא: אלה - אלה אתה כותב, ואי אתה כותב הלכות.

אייר יוחנן: לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר: כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל.

תנחומא (בבור) פרשת וירא סימן ו):

אמר ר' יהודה הלוי ב"ר שלום בקש משה שתהא אף המשנה בכתב, וצפה הקדוש ברוך הוא על שעתידין אומות העולם לתרגם את התורה ולקרות אותה יונית, והן אומרין אף אנו ישראל, אי"ל הקדוש ברוך הוא אכתוב לך רובי תורתני (הושע ח יב) ואם כן כמו זר נחשבו (שם /הושע ח י"ב/), וכל כך למה, אלא שהמשנה מסטורן שלו של הקדוש ברוך הוא, ואין הקדוש ברוך הוא מגלה מסטורן שלו אלא לצדיקים, שנאמר סוד ה' ליראיו.